

FÜGGETLEN LAPOK

Az előfizetési pénzek

s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyetemesi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők.

Hérmertetlen levelek el nem fogadtatnak.

Megjelennek ezentúl minden szerdán és szombaton.
Előfizetési ár:
Éventől egész évre 10 frt. félévre 5 frt. negyedévre 2 frt 50 kr.
Részvételi díj: 6-hasabos petit-sor 30 kr., helyedij minden beiratásért 30 kr.
A „nyilt-tű”-ben 4-hasabos petit-sor 20 kr.

Pest szept. 1.

Míg a hazai lapok legnagyobb része az évek óta folyamatosan vett közoktatásiügyi fejtegetésekben a kérdés-pedagógiai, vagy didaktikai oldalát elemezték leginkább, vagy a tanhatóságok feladata és jogköre, úgy szintén az együttes tanszervezet módoszata és formája vette a szakértelmek figyelmét leginkább igénybe: nem tekinthetünk ezen a journalistika közoktatásiügyi álláspontját a külföld hasonló irányú törekvéseivel teljesen hasonlóknak.

Csupán azért, mivel a közoktatási kérdés politikai, illetőleg közjogi részeit felelve látnak a számításokból. Duryn midőn Franciaország figyelmét a közoktatás emelésére, a „művelt nemzetet” annyira leverő statisztikai kimutatásokkal lépett a törvényhozó test elé, a reformokat, melyek a népoktatási ügyben teendők valának, nem a politikai, sem a felekezeti községek, hanem egyenesen az államtól követelte. Nem azért, mintha az említett községek autonóm jogait ignorálta volna, hanem, mivel épen a dolog közjogi rendje teszi az oktatásiügyet, úgy kezdeményezte, mint az executiva tekintetében a közös államtörvényről függővé.

Ezen körülmények egy másik oka a „jus supremæ inspectionis”-ban rejlik. Ezen föfelügyeleti joga az államnak szabja meg a politikai és vallási községek autonóm jogainak határát, vet véget annak, hogy ezen tényezők abszolút és kizárólagos befolyást vegyenek a közjog egyik legfontosabb ágában, mely a közoktatásé.

Igaz, hogy Nyugat-Európa egyetlen államában sem találunk oly kiterjedt autonóm jogokkal, mint nálunk a felekezetek, vagy politikai megyék, községek bírnak, s a nélkül, hogy e tekintetben a centralisatio előnyeiket túlságosan magasra emeljék, nem tagadjuk, hogy míg egy rész rendezetlen társadalmi viszonyaink között, a felekezeti vagy politikai községek autonóm jogaira oly igen feltételek voltak, ezen feltételeket magának az iskola és népnevelés ügynek fejlesztésére, emelésére, ápolására nem kamatoztatták.

Az állam, mint másodrendű tényező, sem a hatalom erejét, sem a cultura támasztát nem hozhatta segítségére a parlag érdeknek.

Föltéve tehát, hogy a vallási és közjogi autonóm jogok az új alkotmánytörvények által is épségben fentartatnak, ezen jogokkal szemközt kér-

dés támad, miként állíthatjuk helyre az egyensúlyt az állami befolyás joga és az érintett autonómia között? Az eddig fenállott rendszer mellett a végrehajtó hatalom csak nem teljesen neutralizáltatott az iskolaiügyben. A felekezeti vagy politikai autonómia monopoliumot csinált a feltett ügyből az illető felekezet vagy község számára, s a kormány rendeleteket vagy remonstratiók, vagy egyszerű mellőzések érték.

Ez lön sorsa a népnevelési egyleteknek is. Ma már világossá kezd válni, hogy oly közoktatásiügyi politikát kell teremteni e hazában, mely a jog és befolyás mértékét okszerű alapon fogja megszabni az állam és autonóm jogok között.

Az állam nem elégedhetik meg ennél fogva az eddig birt befolyási jogokkal, s oly factorrá kell magát ez ügyben emelni, mely szükségképp nagyobb cselekvési kört nyit számára. Tehát az autonóm jogokat kellő határok által kell megjelölni.

A jus supremæ inspectionis, az eddigi joggyakorlat szerint az állam részére nem biztosított egyéb kört, mint: az iskolai javak részbeni felügyelése; az oktatási tárgyak, irány és szellem oly követelését, hogy azok sem az alkotmánytörvényekkel, sem a fejedelem iránti hűséggel, sem a vallás elveivel ellentétesek ne legyenek.

Ez, több semmi. Elégséges befolyás-e ez a felelős kormány által képviselt alkotmányos állam részére, hogy a hazai közoktatásiügy oly mérvű lendületet nyerjen, mely egyrészt elhanyagolt népnevelési állapotunk javításának, másrészt a köz-culturai igényeknek megfelelően?

Nem, épen nem. A kormány kezét ez ügyben annyira megszűritani se nem célszerű, se nem hasznos.

Felhagyva az autonóm jogok abbéli postulatumát, hogy tanintézeteket annyit állíthasson, a mennyit épen elbírhát, hogy ezen tanintézetek oktatási tényezőit önmaga választhassa; hogy az iskolai bszervezet kérdésében önmaga intézkedhessék: az állam, kell hogy ezen körökön túl a maga részére, megfelelő és alkotmányos jogok gyakorlatát érvényesítse.

Tehát gondoskodnia kell, hogy az általános közoktatási törvények végrehajthatassanak; hogy az összes, tehát az autonóm iskolák állapotára is felügyel-hessen; hogy a tanári qualificatio föl-

teleteit megszabja, s úgy a népiskolák, mint a közép vagy felsőbb vagy reálnodák által adandó tudás és képzettség határait megszabja.

Ezeket kiegészítik az eddig gyakorlati felügyeleti jogok. Ily szervezetbe hozott gépezete közoktatásiügyünknek nem csak a haladás biztosítékait, hanem egyszerű-mind a jog és szabadság előnyeiket fogja hozni az új nemzedékre.

Pest sept. 1-jén.

© Szervezkedés, tömörülés; — ez a jelszó minden oldalon. Tömörülnünk, szervezkednünk kellene nekünk is és pedig most már nem a régi alapon és szellemben: hanem egészen ellenkező, a megcsontosult reactiótól mindenestre teljesen eltérő liberális irányban; nem nekünk papságnak elszigetelten: hanem együttesen a világiakkal. — Sokszor volt ez már elmondva; de mindaddig, míg az eszme testet nem nyer; nem lehet elégszer ismételnünk; mert a csatározások a helyett, hogy gyűrűlnének, mindinkább növekednek extensiv és intensiv erőben; a támadások, melyek a keresztény elem alapelvei ellen napról napra hevesebben intézettek, nem űzhetők többé vissza az egyháznak magára hagyatott régi útjegyével; a kimenet nem függhet többé egyesektől, az eredményt nem dönthetik el magán csatározók: a csatarendet tehát meg kell változtatni és a világi híveket is oda állítani a harc-zólok közé.

Igen, de „ki hozza az egyedeket egységbe” midőn „a vezényszó még nem hangzott szét” — vagy legalább a csatározók nem hallhatják azt?

Tagadhatlan, hogy a kik hivatta volna megadni az alaphangot, hogy létre jöjjön a harmonia, még mindig hallgatnak; és mindaddig csak arról voltunk szerencsések tudomást szerezhettek, mi nem találkozik magas tetszőkkel: de hogy mi a véleményük a teendőkre vonatkozólag, azt egy szóval sem árulták el, — pedig a jelen állapotok arthatatlanságának érzete — nem kételkedünk, csak oly élénk bennök, mint mi bennünk. Az is bizonyos, hogy sokkal helyesebb és egyháznak érdekének megfelelőbb volna, ha a vezényszó megadatván, a kath. sajtó közegei minden oldalról megvilágíthatnák a vitátsra szorult tárgyakat, s mire az autonómia elő tűnik, hol oly sokáig késett, az éjhomályból, egy erős közvélemény állana rendelkezésre, egy

kész mezőn, a hova a jó magot azonnal el lehetne hűteni.

Azonban türelem! nap nap után, hét mulik el hét után; s egyszer csak észrevétlenül beköszönt a várva várt idő, összejön a törvényhozó test, és oly hön ápolat reményeink hajója a teljesség részpartja felé közeledik; — a sokat ígérő munka megkezdve, s — hisz-szük — rövid időn befejezve leend.

Lehetnek, kik jóhiszeműségünk felett mosolyra vonják ajkukat, gondolva: hogy az eredmény nálunk is hasonló lesz az erdélyihez, mert azoknak, kik hivatta volna megadni sulyt vetni a mérlegbe, mint mondják legedesebb álmaikat a helyes értelemben vett, valódi autonómia zavarja leginkább.

Nem osztjuk e Tamások kételkedését azon egyszerű oknál fogva; mert a mai helyzetben már nem az a kérdés többé: „quid juris”? hanem „quid consilii”? s meg vagyunk győződve, hogy a kiken a felelősség sulyja jelenleg nyugszik, szászor meg fogják fontolni, mielőtt egyszer arra határoznák magokat, hogy az erdélyi csökönösség ismétlése által idegen elemek beavatkozása vonassék az ügynek — ez esetben bizonyára nem az egyház nagyobb előnyére valódó-eldöntésére.

Mit rejt a jövő méhe, ki tudná biztosan meghatározni? Mi csak arról vagyunk meggyőződve, és most erősebben, mint valaha, hogy célszerűbb és egyuttal kivihetőbb, a mai viszonyok kívánalmait lehetőleg kielégítőbb program nem állítható fel, mint az, melyet a „Függ. Lapok” annyiszor előadtak, annyi támadás ellen védték.

Hitünk, reményeink, álláspontunk diadalra jutását illetőleg, élénkebb mint bármikor ezélt. Meggyőződésünk helyességének sejte lmet már mások által is kifejezve látjuk, ol vassuk: „nem történik-e oly diversió, mely midőn a csatározók által megkíséreltetett, roszalást vont maga után, később pedig a vezénylőtre hivatottak is elfogadták.”

A dolognak reánk nézve ily kedvező kimenete épen nem lepne meg bennünket, mert mi mint fellebb említettük, mindig azon meggyőződést tápláltuk keblünkben az itt ott légbé szórt méltatlan anathemák dacára is, hogy az idő igazat fog adni a Független Lapoknak. Élénkben állott és áll folyást előttünk a Zászlónkra irt jelszó fölött: „in hoc signo vinces.”

A morális elégtétel kétségkívül jól esik bárkinek: a Függ. Lapok harczo-

sainak keblét nem ez töltené el legedesebb örömmel; hanem a meggyőződés, hogy a nagyszerű alakulások épületeszilárd alapokra letéve, a vég kezdete szerencsésen megoldva; a tudat, hogy a sötét-séget szétűze a hajnal fénye, a korlátoit fölfogás felett diadalt aratott a tiszta látás, a magán érdekek ellenében győzött az egyház, az örök igazság érdeke!

Pest, aug. 29.

Nem régen történt, hogy lapunk egyik számában az általunk képviselt liberálisabb autonómikus elvek jelen phasisáról valánk kénytelenek nyilatkozni. Azt mondtuk, hogy a „Függ. Lapok” által kitűzött és vallott irányzat és elvek mindinkább közelednek a győzelem felé. Beállott tényeket constatálunk e nyilatkozatban, melyek kimaradhatlanságát, mármár egy év előtt, midőn szabadeltv lapunkat megindítottuk, a helyzet, fogalmak és alakulás szelleme után mathematice bizonyosnak ítéltük.

Sokan fejesőválvá, kételkedve nézték működésünket. Felsőbb helyütt csinált igazgatásnak, erőteltt ábrándnak tartották működésünket, hibáztattak, gyanúsítottak, gáncsoltak. A nap eredményei után itéltek; látván, hogy a nem hízoló tényálladékok, egyházi állapotok, őszinte hazudni nem tudó felderítésében faredozó „Függ. Lapok” egyedül állanak a „vak-merő, söt botránys” térer, mely szerepében a nevezett lapot azonban a másik két kath. irányú újság eléggé igyekezik paralyásálni: könnyen adhattak tért azon föltevésnek, hogy lapunk iránya, célja fictiosus, elvei biú ábránd képek.

E feltevés a mily apodictikus volt eddig, úgy kezd az mindinkább hyperbolikusá válni. Az eszmék napról napra mindinkább tisztulnak, az események fejlődése erős hatalommal vesz utat, az új társadalmi körlehetlen szigorral fogatosítja következményeit.

A német kath. sajtóban is feltalálkozik bajnoka az új szabadeltv irányzatnak. Az egyoldalúság, mely az osztrák papságot bizonyos szélsőségekre vitte, az új államalakulással szemközt, higgadtabb és alaposabb fogalmak által, mérsékelt középútra felé fog majd vezetni az elvek szigorú megőrzése és az alkalmazás okszerű tapintatossága által.

Hasonló jelenség tűnt fel a napokban a „Religió” hasábjain megjelent egyházi-politikai irányezikkek, jelesen a már két sorozatban közölt A kath. autonómia-ról című fejtegetés szellemében. A „Religió” mindekkorig mélyen hallgatott az autonómikus mozgalmakról, nem szólalkozott, a föl-

A FÜGGETLEN LAPOK TÁRCZÁJA.

Ns. Ipolyi Arnoldnak a magyar orvosok és természettudósok közgyűlésén tartott beszéde.

I. Nagyméltóságú Elnök, kegyelmes Érsek! Mélyen tisztelt Nagygyűlés!

Önök nemes hazafiai rokonszenvre s magas tanulmányai Uraim, idei nagygyűlésük helyeül Heves megye főhelyét, Eger városát választották. Engedjék, hogy nemes tisztelmen eljárva, mint a helybeli megyei és városi rendező albizottmány vezetője s elnöke, önöket nem csak e város, de az egész megyének és vidéknek nevében is a legmelegebben s leglelkesebben üdvözölhessem.

A hely, melyet önök választásukkal megválasztottak, valóban nem méltatlan önökre! Istennek teremtő szent keze által a természet minden adományaival dúsan megáldott: dicső királyaink és buzgó főpásztorai által a hit templomává, és a tudományok csarnokává avatva; fiai és lakosai ipara és szorgalma, hazafisága és vitézsége nemes és szép tettei, s magas történeti visszaemlékezéseik által megszentelt, méltán honfiai önértettel mondhatjuk, hogy a haza nagy és szent helyeinek egyike ez, melyre önök Uraim léptek.

Mert minden emberi lét és élet fejlődésének és minden társadalom virágzásának Uraim e kettő képezi alapfeltételét: a föld, melyen, mint alapon és talajon az ember él és áll; s a szellem, mely a halandót a föld bűgén és porán túl emelve lelkesíti.

S e megyének, helynek és népének, melyet önök Uraim mai tudományos gyűlése- zettikkel megtisztaltak, mind a kettőből az örök Gondviselés dúsan kiadta az ő részét.

E megye földje egyike a legáldottabbaknak, és földtani tekintetben is, hogy bemutatását mindjárt a geológiával, a földtanul kezdjem, egyike a legeredekesebbeknek, és földtani tekintetben is, hogy bemutatását mindjárt a geológiával, a földtanul kezdjem, egyike a legeredekesebbeknek.

Földje testének mintegy csontvázát s gerinczetét a Mátrának, alkatára nézve a Cordillerák- és Andesekhez hasonló harmadkori ugynevezett vulkanit köze a Trachyt képezi; s ennek dús családjai: az Andesit és Rhyolith vagy Quarz- és Zöldkőtrachyt. Míg az alpesi természeti Bükknék kiváló saját képlete a Juramész és a Wehrlit, vidékünk ezen nevezetes ásvány-unicuma.

És míg e kőzetek mélyében az arany és ezüst, ólom, vas és réz, kőszén és mész terem, — csekélyebben ugyan ma részben, mint valaha; — bércezetk tetőin pedig a magas tölgy koronája s a cser lombkoszorúja leng; addig alföldje rónáin, ez elmállott és lemosott kőzetek nyiok s agyag televény talaján az arany buzakalász reng.

És ha mindjárt a geolog, valamint az állatbuvár zoolog, a rovarász és fűvészes nem talál is itt meglepőbb képződések, nem új s ismeretlen állat- és növényfajokat és nemeket. De feltalálja még dúsan hazánk faunájának majdnem összes fajait, fel florájában növényeinek minden nemeit. Kezde a rengetegek ragadozó vadaitól, a lég urától a sástól egész a kellemes zengőkig, minden nemök képviselve van. S a kéklő bércezetők magas szálfától egész a mezőnek lángoló bibormezű Adonisaig, s a csermely partján, tiszta habjaiban tüköröződő azurkék szende Nefeletsis, Flora összes bájos leányaival találkozunk.

S a mi mind ennek életet s jelentőséget, lelket és szellemet ad Uraim, a teremtés királya s a föld ura az ember! tanulmányaink ezen legfőbb és legnemesebb tárgya, — évezredek és az óskor óta lakja ezen áldott virányokat.

Régzeti leleteink legalább, ha nem is mindjárt az ős, a palaeolith korban, ugy kétségtelenül már az újabb, a neolith kőkorból itt találják már az embert az ősalat-csonthaltakozat közt lelt kőszeközveivel és kö-fegyvereivel.

Sőt a következő réz és bronzkorban a Mátra és Bük hegység akkori dús érczermelésének jeleit itt már öntő és kohóühe-lyeire, és népe főnökei fejlelmi sirjaira is akadunk.

De ezek még ugyszólván történetelőtti korának emlékei. Mire mintegy a vaskorral földünk történeti kora kezdődik, itt már nemzetünk őseinek földvárait is és földalkotmányait találjuk.

És mire már a történet beszél s a hagyomány szól, első szava a mit hallunk: hogy mennek át az Eger folyam partjain Árpád-nak hadai és mikép foglalják el innét az egész vidéket: a Mátrától Tiszáig s a Zagyától Körösig. Halljuk, hogy szállja meg nemzetünk egyik kiváló törzse a Kunalócok, Őrs és Bors, Ed és Edemen vezérével a Büköt és Mátrát éjszakán és keletnek. És mint jön később egyik régiebb elszakadott ága nemünknek a Jászkuonok, meglepedve a megye nyugati s déli határain, Míg annak kellő közepét, alföldje rónáit s a Tisza partjait a tiszta magyar népfaj zóme tartja. Melye régiebb s újabb szláv és germán lakók és gyarmatok, sőt görög és török népmaradványok szerencsésen elvegyülve, adják Hevesmegyének hazánk azon kétségtelenül legmagyarabb

népét, melynek erős és deli férfiai, bájos és gyöngéd hölgyei annak rónáit és bérceit lakják.

És ha igaz, hogy annak nagyobb tömege az élet gondjaival s a nemzet felett elvonult terhes idők és események vizsgálatait egyre küzdve, a művelődéstől messze elmaradt vagy csak annak felszíneig nem jutott, — ugy mégis java és zóme, magasbjai és jelesb-jei az európai civilizatio minden áramlatát, mindenkor követve, bátran mondhatjuk, hogy a világnak nem volt oly epoehalis, nem oly magas és szabad eszméje és ténye, mely köztünk idején meg nem fogamozott volna.

Mindjárt a mint nemzetünk a kereszténység áldása által a világműveltség részesévé lesz, itt hirdeti az ország első királya s első apostola sz. István a Megváltó igéjét. Ott az egrí vár feletti Tetemvár hegyen, a jelenig királységeknek nevezett helyen ül, ugymond a hagyomány, a sz. király s építeti az egrí várat s alapítja az egrí egyházat. Melyről, miután azt főpásztorai századokon át nagyszerű művészettel felépíték s átalakíták, IV. Béla király, a hon új alkotója, lelkesedve mondja egyik okmányában, hogy az ország minden egyháza felett nagyszerűen emelkedett, s mint a nemzet asszonya a szépség koronájával diszítve tilt, ugymond, fen-ségek trónján az egrí várbán.

Ez nemcsak mint valamilyen magán álló műemlék emelkedett itt. Hanem mi több, nagyszerű művészete terjedt műgyakorlatot s egész műiskolát alkotott szerte a vidéken, mint ennek nyomai végső műmaradványaiól még maig kivehetők.

És nem kisebb volt, nem kisebb lehetett már ekkor Eger tudományos iskoláinak is híre és jelentékenysége: midőn már az ország törvénye Eger püspökét rendelte volt

a királyi gyermekek egyike nevelőjéül; Eger káptalana pedig a királyi udvarnak jegyzőket, az országnak kancellárokat egyre adott. Ezek egyike, dicső elődünk Kilit fogalmazta II. Andrásnak aranybulláját is, a magyar alkotmány ezen alaptörvényét, nemzeti szabadságunk ezen magna chartáját és hatszázados palladiumát.

Igy találkoznak ezentúl már mind sűrűben Egernek mind híres férfiai, mind fényes monumentális művei szakadatlan sorával: mint állítanak nagyszerű műveket, a nagy utalkotó Telegdy Csanád püspök és Csanádi Kelemen kanonok, a Rozgonyiak és Heder-váriak, a Dóczyak és Bakácsok; s a mint követve az európai nyugati civilizatio és műizlés áramlatát, így történt, hogy az egrí fényes basilika egyszerre oly nagyszerű gót-dommá alakult át a XV-dik század vége felé, hogy immár az eddig ismeretes legnagyobb-szerű oszcsiv alakításokkal az amiens-i és kőlni remek domkokkal vetekednek.

S Eger székesegyháza ez ujizlés által is ujra ismét oly kitűnő központi műiskolává lön, hogy műgyakorlatának sugárai szerte a vidéken messze elterjedtek. — Püspöki iskolája pedig s udvara a tudományok oly atehunemává, hogy bámulva és meglepetve állunk a fényes kép előtt, melyet e kor-szak egyik történetírója, az olasz humanista Bonfinis a XV-dik század végén fest: mint járnak és kelnek Dóczy Orbán püspök udvarában az új renaissance kor humanista tudósai; mint képezik vend gszertől asztala kö-rét a tudomány adeptusai, mint édesgeti a bőkezű arannyal s ezüsttel tetéztet művészeket s írókat hazánkba. Méltó valóban azon fényes ércszoborra, mely halála után az egrí székesegyházban hívei által nagyszerű ravatala fölé állíttatott.

merült fel a hányzatok fölött nem vegyült azok tusába. Azt hitték tehát, hogy a „Religió”, mint katechoen egyházi lap, abban fogja orthodoxiáját helyezni, hogy kemény szigorral pálcázt a kor igényeinek megfelelő, mert azok által előidézett szabadabb kath. mozgalmak fölött.

Síme a „Religió” a kath. autonómiáról irt cikkében ugyanazon elvek és irányzat álláspontját foglalta el, melyen lapunk hónapokon át küzdök. Üdvözljük őt nemes és őszinte szavaival! Az ügy erősödik ilyen tényezők munkája által. Jó akarát, s a hivatás tudata vezesse tollunkat. Legyünk lemondók az igazsággal szemközt, önzetlenek az ügy hasznáért. Az elmék közeledni fognak az igazság felé, s belátják, hogy a kath. egyház önmagában hordja erejét és győzelmét, s kivívja független szabadságát ott is, a hol félnék emberi törekvések, azt a szabadságotól óvni is akarják. De szolljon maga a „Religió” kedves cikkke. Kivonati főbb pontjaiban ezennel átvesszük azt; így hangzik:

„Vannak, Istennek hála szép számmal hazánkban is, kik a kérdéses autonómia ügyét megtestesülve látni ohajlják, meglovén győződve, hogy annak életető melege föl fogja olvasztani a hitheged keblek dermedt jégét, s a vallásos buzgalom Isten segítségére rövid idő alatt fölépíté a hidat, melyhez annyi remény van köve.”

Voltak idők, midőn az egyház ügyeinek megvédésére a hivatali tekintély is elégséges vala, most pedig időkét élünk, midőn a tekintély egymaga nem elégséges többé. S épen azért világszerte a katolikusokra is a megpróbáltatás napjai következtek be...

Meg kell vallani, hogy azon támaszt, melyet a kath. egyház apostoli királyaitól nyert, nem egyszer szabadságának díjával drágán fizette; s azért a mennyiben egyháznak ezen állása az 1848-iki törvények nyomán megváltozott, nincs oka miért felette sajnálkozzék. Megszűnővén a fejedelmi oltalom, ennek támogatott erejét immár saját híveinek számerejében kell keresnie...

Az 1849-iki kir. közlöny. a kath. autonómiáról így nyilatkozik: „Mélto fájdalommal kelle túrnie a bukott hatalom uralkodása alatt minden vallásához önzés nélkül ragaszkodó katolikusnak, hogy miglen más hitfelekezetek hosszas küzdelmeik gyümölcsét élvezte szerencsések voltak vallásukat a mind szabadságot elnyelő királyi kormány túlterjeszkedő befolyása alól felszabadítani, s egyházi ügyeikben önkormányzólag intézkedni: a kath. egyház mind végiglen oly súlyos gyámság alá volt helyezve, miszerint annak a kor és körülmények szerént felmerülő érdekei, mellékes, gyakran önző és alacsony céloknak feláldoztatván, az egyház kebelében minden szabadabb kifejlés teljesen lehetetlenné vált. Még sajnosabb lón pedig a kath. egyház nyomozott helyzetét azáltal, hogy a mindenben korlátolt gyámságot sokan, kivált az első szülők (püspökök) közül előnynek tartván, s a súlyos bilincseket aranyláncnak tekintvén, a szolgaságot nem megszűntetni, hanem megörökíteni törekedtek...”

Az 1848-iki 20. t. cikkben a tökéletes vallási viszonyosság és ebből származó önállása autonómiája a kath. egyháznak kimondott, s ha az létre jő, nincs miért kétségbe esünk. Tökéletesen osztom azon meggyőződést, miszerint az egyháznak csak okos, bölcs, előrelátó püspökökre és papokra van szüksége, hogy bármily helyzetben a szabadság újabb előnyeit tudja fölkeresni és a szent vallás kimeríthetlen erejét más és más oldalról bírja a lelkekhez átszivárogtatni...

Azon rombolás és desolatio után, mely újabb időkben Francia, Spanyol, Olasz s egyéb katolikus országoknak az elkobozási catastropha után örökségül jutott, a magyar kath. egyház autonómiája az egyetlen szilárd basis, melyre a papság szintegy, mint a világiak fenyegetett ügyöket a biztonság értevével fektethetik s az egyetlen realis kapcsol, melyhez hitéletünk viszonyait, miután azokat az eddigi közönyös rombolások szétszaggatták, ismét biztos sikerrel csatolni lehet.

Az ország államvallást többé nem ismer, hanem minden bevett vallást politikai szempontból egyenjogúnak tart, s külügyeik elintézésében a viszonyosság elvét állapítja meg. A jogegyenlőség ledöntötte a kiváltságokat s az állam, mely a kath. egyháztól külön vált felekeztek segélyezését is elvállalá, nem akar azoknak igazgatásába befolyani. A törvény minden magyar polgárt egyaránt jogosít, egyaránt kötelez politikai s hitfelekezeti köllönbség nélkül. Uj eszmék merülnek fel, új erők jelentkeznek. Az egyház társadalmi vonatkozásai, viszonyai, helyzete bizonyos átalakulásnak néz eléje...

Kétséget nem szenved, hogy a felekezeti helyzet reánk nézve sok tekintetben előnyösebb, csak összetartókat legyünk.

B. Eötvös József, vallás és közoktatási magy. miniszternek előterjesztése a magyarországi közalapítványok és jóságok 1867. évi pénztári és gazdasági állapotáról.

(Folytatás.)

A mint császári s apostoli királyi Felsőged ezen legalázatosabb előterjesztésem első részéből legkegyelmesebben kivenni méltóztatott, a vallás, tanulmányi s egyetemi alapokhoz, a fentkimentett tőkeken kívül tetemes kiterjedést jóságok is tartoznak, melyek leginkább a felsőtagot szerzetes rendek vagyonából császári s apostoli királyi Felsőged dicső emlékezteti elődei által az említett alapoknak legkegyelmesebben adományoztatván, azoknak egyik főköcsét képezik.

Ezen a 6./-alá zárt kimutatásokban részletezett, összesen 286268 holdra terjedő jóságok az 1848 diki évet megelőzőt időben nagyobb részben az urbéri munkaerő felhasználásával házilag kezeltek. Az 1848-iki törvények folytán az urbéri munka megszűnt, s az alapítványi alapok 1850 ben a cs. kir. pénzügyminiszterium kezelése alá kerülvén, az alapítványi jóságok, néhány jelentősebb részlet kivételével, általában haszonbérbe adattak; míg az erdők csekély részletek kivételével házilag kezeltek.

Midőn császári s apostoli királyi Felsőged 1865-dik november 21-én kelt legfelsőbb elhatározásával az alapítványi alapoknak kezelésétől a pénzügyi közegeket felmenteni, az alapítványi alapok s jóságok kormányzatát az akkor létezőt magy. kir. helytartóváncsra legkegyelmesebben ruházni méltóztatott, az alapítványi alapi jóságok közvetlen gazdasági kezelésére hat gazdasági főtisztviséget rendszerezett, s az azok székhelyét Czegléd, Csákova, Selye, Milsyó, Pécsvárad s Somlyóvársárhely lón kirendelve — az alapítványi ügygazgatóság Pesten visszaállított s minden gazdasági kerület számára egy alapítványi kerületi ügyész neveztetett ki. Ezek megtörténtével az alapítványi alapok, valamint az alapítványi jóságok, az utóbbiak 1866. őszén a pénzügyi közegektől teljesen átvétvén, akkoriban bérhátrálékul s egyéb csekély követelésekben összesen 2,048,840 frt találtatt. Az épületek számos helyen elhanyagolt megromlott állapotban voltak, s mi fő, az ügy közzgazdasági, mint jövedelmezési szempontból oly fontos birtokrendezés körül vagy mi sem történt, vagy a hol ez eszközöltetett, az nem csak kevés előnyvel járt, sőt helyenként, mint p. o. Czegléd, Obádón, Bakónakon az alapítványi alapoknak sok ezerre menő többlet helyre nem létező károk okozattak. Ezen szomorú állapot egyrészt annak volt tulajdoniandó, hogy a jóságigazgatási teendőkkel megbízott, többnyire külföldi elemekből alakított pénzügyi közegek a birtokrendezés szerencsés vezetésére megkivántató gazdasági ismeretekkel nem bírtak; másrészt pedig annak, hogy a birtokrendezés törvénykezési után kereszttelvitelére hivatott cs. kir. pénzügyi ügyészek a magyar urbéri törvények s viszonyok gyakorlati ismeretével sem bírtak oly mérvben, mely a birtokrendezés sikeres és észszerű eszközésére mulhatatlan megkivántatt.

A mint az alkotmányos kormány felállásával a vallás- és közoktatási miniszterium tárcáját császári s apostoli királyi Felsőged legmagasb kegyelméből átvette, első gondjaim közé sorolám az alapítványi jóságok kezelésében azon rendet s nyilvántartást behozni, mely nélkül ily tetemes s fájdalom, számos részletekben szétszórt birtokoknak okszerít s gazdaságilag kedvező igazgatása nem képzelhető.

E célból mindenek előtt szükségesnek tartottam az alapítványi gazdasági főtisztke hatáskörét a 7./-alatti utasítással szabályozni s a mondott birtokoknak törvénykezését elrendelni, meghagyván a kerületi gazdasági főtisztkeknak, miszerint minden jóságtestről a 8./-alá zárt minta szerént egy a jóság területét, alkatrészeit, talaját, jövedelmét és terheit előtintető törzskönyvet készítsenek, mely a központban működő tisztviselőknek s a vezetésem alatti miniszterium számvevőosztályának is az illető jóság viszonyainak megítélésében s nyilvántartásában tájékozásul és segélyül szolgáljon. Ezen tetemes fáradsággal járó munkát az egyes gazdasági főtisztke megfizetett szorgalma folytán legnagyobb részben már is befejeztetett, részben befejezéséhez közeledik.

Meg lévén győződve, hogy az egyes jóságok gyakran szövevényes viszonyainak tüzetes ismerete nélkül, mely csak is azoknak a hely színén beható tanulmányozása által szereshető meg, a központból a helyi viszonyoknak megfelelő észszerű intézkedések alig tétethetnek, szükségesnek véltem az alapítványi gazdasági osztályban alkalmazott tanácsosokat bizonyos időközökben a kerületek megismerésére kiküldeni; kik 1867-ben négy kerületet már is beutazván, számos a központban eddig kevésbé ily viszonyokra világszágógot derítő jelentéseiket már benuttatták, melyeket, ha a még hátralevő két kerület rendszeres megvizsgálása is megtörténendett, szerencsém leendő császári s apostoli királyi felsőgednek kimerítőbb előterjesztésem kíséretében legmelyebb alázattal annak idején bemutatni.

A jóságok házi kezelésre leendő berendezése nem csak tetemes tőkéknek beruházását, de okvetlenül nagyobb számú tisztikart is igényelvén, de házilag kezelt jóságokon az ellenőrzés is nagyobb nehézséggel s költséggel járván, alapítványi jóságok bérleti kezelését továbbra is fenntartani kívántam; mindazáltal azon változásokkal s óvatokkal, melyek szükségesek arra, hogy egyrészt az alapítványi alapoknak lehető állandó jövedelem biztosítását, másrészt, hogy a jóságok törzsértéke okszerítlen gazdálkodás által ne csökkenessék, sőt azok későbbi időbeni jövedelmezősége, a talaj termő vegyalkatrészeinek lehető kimelése s trágyaváli visszaspótlása által lehetővé tétessék.

A magyar orvosok s természetvizsgálók 1868-ki nagygyűlése.

Aug. 24-iki üléséről a már közlöttek kivül, dr. Flór Ferencz másodelnök az „orsz. magy. orvosi nyugdíj intézet és segélyegylet” vonatkozó beszédét még kell megemlítenünk. Az 1864-ki nagygyűlés alapította ezt egyhangu határozattal és tervezet kidolgozása végett b. e. Sauer Ignác elnöklete alatt 11 tagból álló bizottságot nevezett ki. Sauer tanár váratlan halálának közbejöttével, előbb a kiküldött bizottság, utóbb Teley Domokos gr. elnöklete alatt 1863-ben Marosvásárhelyt tartott nagygyűlés dr. Flór tiszteletre meg — mint elnököt — ezen munkálatok vezetésével a kiküldött bizottságtól teljes készséggel járt el megbízatásában s jeles szakértők, nevezetesen Nékám és Weninger tanárok segélyével: 1 ször. A magyar orvosi nyugdíj-intézet és segélyegylet tervét és alap-sabályait kidolgozta, 2 ször. Felhívást intézett a magyar hazában létező orvos-egyletekhez, s ezen felszólítására, az ügyet közel 600 pártoló és rendes tag támogatá aláírásával 3 ször. Minthogy pedig a kidolgozott alapsabályi tervet a nagy gyűlések helyesléssel is találkozt, sietett végre az életbevitelre szükséges kormányengedélyt is kieszközölni.

Szólvözgön felhívja a tagokat a jótékony intézet pártolására, s az aláírásokat maga mint „pártoló” 200 db aranyral megkezdi.

Kedden aug. 25-én a gyűlés tagjai különböző szakosztályokra oszlottak fel, egymint: 1) orvos-sebészeti 2) állam-orvostani 3) állat-nővénytani 4) ásvány-föld és vegytani 5) természettani 6) gazdasági 7) archeológiai és 8) társadalmi tanok szakosztályokra. — Ezen szakosztályi ülések tartattak kedden, szerdán, csütörtökön — aug. 25—27. — del előtt, delután pedig leginkább a város egyes nevezetesebb épületei, intézetei, különféle kiállítások megtekintése foglalta el időnkét és figyelmünket. A lyceum, mely egy mindenki meglepő monumentális épület, — gazdasági könyvtárával és csillagtornyával; az érseki székes egyház, Egervára, szent István király templomának romaiával, az egri langyos héviz fürdő, bámulatos gazdag víztartalommal; mind oly helyek, mik igen megjutalmazták a fáradságot. — Ezeknek kivül kiállítás volt rendezve az ipar, nyers termény és gyümölcsészet teréről, hol sok szép és érdekes ipar-cikket lehetett látni, a mely a rendező egyletnek csak dícséretére és besztelésére válik; a termények közlül különösen ki kell emelni, mind a fajok változatossága, mind a kiállítás gazdagsága, mind főleg a példányok szépsége által kitünő dohany kiállítást.

Hovosmege és a Jászkerület gazdasági egylete rendezett szarvasmarha kiállítást is, — hol szép példány tehének, ökrök, drága juhok és kosok voltak kiállítva.

Augustus 26-dikán delutáni 2 óraker a nagygyűlésnek számos tagja, a mics egri főkapitány szívélyes meghívására követeztében Bátorba rándult ki, az ottani közsébnányak megtekintése végett. Mint általában 68 Eger városában mindenütt, egy a kirándult orvosok és természetudoók itt is a legszivesebb vendégszeretettel fogadtattak, mert a közsébnányak megtekintése után a mls birtokosok részéről uszonával megvendéglétek, és pár órát kedélyesen töltöttek el együtt.

Hazaindlás előtt t. Rózsay főorvos ur gyűjtést indított meg a bánásvölgy társaság részére, mely kevés perc alatt száz ausztriai értékű forintot eredményezett.

Aug. 28-kán a zártkörű gyűlést Bartokovics érsek megnyitván, a jegyzőkönyv, a szakosztályok indítványai, s a pénztárról és a pályakérdésekről szóló jelentések felolvastattak. Fiume egyhangulag választotta a jövő nagygyűlés helyét. Elnököknek: Vécsey József főispány, volt tengerész, és Scarpia lovag; alelnökök: Matkovits, Ipolyi, Halász Géza főorvos; jegyzők: Radi és Ákos, Póor Imre, és Bódog Albert; ellenőrt pedig Batizfalvy Sámuel választattak meg.

Harmadik országos honvédegygyűlés.

Pest, aug. 21.

(Vége.)

Ivánka Imre, amár elvileg sok tekintetben osztja, mint mondja, Rákóczy nézetét, nem kívánja őt e tétre követni. Nem helyesli, hogy a honvédség politikai tétre lépjen, a törvényhozás ellen is ellenkezést képezzen. Azt mondja, hogy ő nem a szenvedélyhez, hanem az észhez appellál. E bevezetés után felolvassa indítványát, melynek tartalma oda megy ki, hogy miután ő felsőge az által, hogy a koronázási ajándékot a honvédek részére átadni kegyeskedett, miután több rendbeli intézkedéseivel a honvédséget mint olyat elismerte (Viharos közbeküldések: Nem ismerte el! Elnök csenget.) Miután vizsgálva van állitva e honvédség stb.

Választassék egy 5 tagú központi bizottság, mely mind a trón számolyánál, mind az országgyűlés előtt szorgalmazza a honvédség erkölcsi elismertetését. Továbbá szilittasnak föl a hazai honvédegyletek, hogy azok ják be sorozattat azoknak, kik az új honvédségbe belépni ohajtanak, a kik nyugdíjra, vagy segélyezésre számot tartanak, vagy arról egyszer mindenkorra lemondanak stb. Egyezőval indítványozza, hogy a honvédegyletek alakuljanak át honvédségelőző intézményekké. (Egynehány hang. Helyes. Balról erős: Nem kell, maradjon magának indítványával. Lépjen be, ha akar, maga az új honvédségbe.)

Domahidy elsorolván a célokat, melyeket a honvédegyletek alakulásukkor maguk elé tűztek, úgy látja, hogy e célok közlül még jóformán semmi sincs elérve, és így a honvédegyletek feloszlása vagy azok átalakulása teljes lehetetlen. Nem pártolja mindenben Rákóczyt, de Ivánkát sem, részben mindkettőnek indítványát magáévé teszi.

Bosnyák egy új eszmével gazdagítja a tanácskozást. Indítványozza ugyanis, hogy a honvédség alakíttassék át a király személyt védő és az ország fővárosában tartzkodó gárdává, különben Ivánkát pártolja.

Klement Sándor szintén azon nézetben van, hogy a honvédség célja elérve nincs. Maradjanak meg tehát együtt és maradjanak meg e honvédegyletek is ahogy vannak.

Stettner Tamás is úgy látja ugyan, hogy a honvédek még mindenben nem teljesítették feladatukat.

Ő ugyan nem szorul elismerésre — mert van birtokában egy zászlódarab, melyen rajt van az elismerés — de nézete szerint nincs is jogában a honvédségnek, hogy a nemzet elismerésére appelláljon (Ohó!) Ez veszélyes játék volna. (Nagy zaj, Ohó!) A zaj következtében magyarán kezd, hogy ő úgy értette, miszerint a kormány fölcsalhatná a honvédegyleteket. (Zaj. Csak tessék! Eláll!) Nem pártolhatja tehát, amik Rákóczy mondott. (Zaj. Elbisszúk! Rákóczyt szűnni nem akarólag éljenek.) Ajálja Ivánka indítványát. (Nem kell!)

Vidats János (hosszas lelkes éljenzés.) Ha végig tekint a szép országon, úgy látja, hogy a magyar ember kenyere mindennap kissebbedik. Legtöbbit túrt, szenvedett, nyomorgott pedig a szegény honvéd. Aki azt látja, elfogadja Rákóczy indítványát (El is fogadjunk!) mert az nem akar mást, csak pusztá erkölcsi elismerést. Addig, míg a képviselőház asztalán fektüdni nem fognak Arad, Temesvár, Komárom városainak kulcsai; addig ne áldozdék senki gárdáról. A gárda nem állhatna lóra, lehunzá azt onnan jobbról balról a quéta. Ajánlja Rákóczy indítványát. (Helyeslés, éljenzés.)

Kemény István a nemzetre való apellálás nélkül egyszerűen ohajlja, hogy a honvédegyletek maradjanak meg.

Va László gr. nagy merészen előrukkolt a pesti megyeház tereméből eléggé is mert elveivel. Miután színter a teljes bizalom alapján összehívott országgyűlés (Zaj. Ellenmondások) határtalan bölcseséggel delőre vitte a célt, melyet a honvédegyletek maguk elé kitűztek, úgy látja, hogy a honvédegyletek, ha csak államot nem akarnak képezni az államban, nem létezhetnek tovább, indítványozza, hogy oszlanak szét. (Zaj. Elnök csenget.)

Somogyi tiltakozik azon vád ellen, mintha a honvédek az államban államot akarnának képezni. Bebizonyítja, hogy a szétszórtaság igazolná mindazt, mit a honvédség ellen fölhoznak, s igazolná egyuttal az országgyűlés legutóbbi magatartását is. Szólvözgő látja, hogy a honvéd egyletek az összetartás soha sem volt nagyobb szükségük, mint jelenben. Tartalmára pártolja ugyan Rákóczy indítványát, de miután annak elfogadása sértene az országgyűlés méltóságát, indítványozza, hogy forduljanak sérelmeik orvoslása végett ismételve az országgyűléshez.

Falusy Ivánka indítványát hallva, majdnem azt hiszi, hogy az országgyűlés többsége csakugyan helyreállította a honvédséget. Pedig ez az állítás csakugyan anomalia. Csak az kellene még, hogy az orsz. honvédegyűlés elfogadná Vay László indítványát. Akkor aztán a honvédség ugyancsak megtagadná önmagát s a hozzákötött reményeket. Ez valószínű gyávaság volna. Rákóczyt pártolja (Helyeslés.)

Va László személyes kérdésben akar szólni. (Iszonyu zaj. Nem lehet kétszer beszélni. Sorrendet.)

Haller Sándor gróf nagy önmegtartóval előrebocsátja beszédében, hogy ő is kapott életében elég sok bravot, de most nem ezért szól. Kiküldönek megbízása következtében a honvédegyletek feloszlása mellett szavaz.

Gorove Antal egészen felbőszülve kijelenti, hogy miután sem higgadságot, sem komolyságot nem lát a tanácskozásban, sem nem szavaz, sem szól, hanem egynehány sértő személyeskedést végá eleneinek szemeközé a baloldal gunyos megjegyzései közt kalapját véve távozik.

Duliu Imre Haller megbízó levelét kéri fölolvastatni, mert úgy tudja, hogy az illető egylet csak föltételeken bízta meg küldöttjét a fölcsalás elfogadásával. Különböz Rákóczyt pártolja.

Kalmár és Horváth Péter a szavazást sürgetvén Rákóczyt pártolja. Mándy ezredes nem hitte volna, hogy az a lelkes honvédség, melyet a főváros lakói, midőn velük szóló a fővárosi jóformán visszafogalta, az ujjongó közönség virágokkal és bokréttákkal elhalmozott, husz év múlva az országgyűlés által desavouáltassék. (Szűnni nem akaró éljenzés.) Mindaddig, míg a hon-

védesség a sürgetett erkölcsi elismerést meg nem kapja, nem pártolhatja az egyletek fölcsalását. (Éljenzés.)

A tanácskozás menete innen fogva mind egyre zárvaosabb alakot öltött. Mindenki beszélni akart, a pro és contra indítványok közt teljes lehetetlenség volt utóbb eligazodni.

Mind Rákóczy János, mind a többi indítványt tevő kifejtette még egyszer indítványát. A többség úgy látszott Ivánka indítványa felé hajlott, de az 5 tagú bizottság és az utolsó pont mellőzésével, mely segélyegyletekké ohajította alakítani a honvédegyleteket.

Ivánka különösen az utolsó pont hangsúlyozván, azt nem akarta elejtetni s inkább állánna indítványát, melyet később ily alakban Domahidy tett magáévé. Három óra körül végre névszerinti szavazásra kerülvén a sor, Domahidy indítványa fogadtatott el 88 szóval, Rákóczy Jánosé pedig 37 szóval elesett.

Az ülés folytatása holnap 9 órára kitűzöttvén a viharos ülés oszlott fél 4 tájban.

LAPSZEMLE.

A „Hon” igen helyesen szót emel a magyar kir. északi vaspálya azon hanyag ignorálása fölött, melylyel a sz. István ünnepre Pestre utazott vendégek vitelbéri leszállítását elmulasztá, holott a bécsi lövész ünnepély alkalmával azt nagy pontossággal elrendelte és végre is hajtatta.

„Azt hittük — írja a Hon — hogy a magyar kir. északi vaspálya a miénk. Azt hittük, hogy ez minden tekintetben nemzeti érdekeket képvisel.

Nagyon csalódtunk. Mint tudjuk, Bécsben nem rég tartották meg a német lövészünnepélyt.

A magyar kir. északi vasutigazgatóság ez alkalommal egy rendeletet bocsátott ki, mely szerint mindazok, kik Bécsbe a „Schützenfest”-re szándékoznak menni, a rendes szállítási árak felét fizetik. Az illető vasút állomás főnökök meg is tartották szigorúan a rendeletet s mehetett boldog boldogtan rettenetes olcsó árért Bécsbe a német lövészünnepélyre.

Ez ellen semmi kifogásunk. Az igazgatóság leszállíthatja az árakat s még az okát sem keressük, hogy vajlon ellenállhatan sympathia, nyerevényvágy, vagy felsőbb parancs indította e az igazgatóságot ezen nagyszerű kedvezmény megtételére a német Schützenfest irányában.

Ez ellen tehát, mint mondjuk, semmi kifogásunk; de igen is van az ellen, a mi ezután következik.

A bécsiek ünnepélye lassan lassan elcsendesítvén Magyarországra virradt fel egy nagy nap: Szent István első magyar király nagy napja.

E nap a magyar nemzet ünnepe. Ekkor az ország minden fészéből seregelve Budapestre, hol régi szokás szerint az ország valamennyi városa között legnagyobb fényvel és pompával ünneplik meg e napot.

S minthogy hazafiak azon a tájon is laknak, a merre a magyar kir. északi vasut jár, nagyon természetes, hogy arról a tájról is többen ohajtottak részt venni az ünnepélyben.

Senkinek esze ágában sem volt, hogy azon vasut, mely a német ünnepélyre fele árért szállította az embereket, ugyanezen kedvezményben ne részesítené azokat is, kik a magyar nemzeti ünnepélyre szándékoznak menni. Hozzáteve, hogy ez a vasut még „magyar királyi” címet is visel.

Es amit senki sem hitt, megtörtént. A magyar királyi északi vasut igazgatósága egy krajczárnyi árleszállítást sem engedett meg a Sz. István ünnepélyre zárandóklók részére. Fizetni kellett a magas árakat menthetlenül.

A német „Schützenfest”-re mehetett mindenki feleáért, de Sz. István magyar király ünnepére nem. A bécsi ünnepély emeléséhez szívesen hozzájárult az igazgatóság a maga részéről is, de a budapesti ünnepély emeléséhez nem.

Ilyen a magyar királyi északi vasut igazgatóság eljárása. Hogy mily elnevezést érdemel az ily eljárás, azt mondja ki az olvasó.

INTÉZETEK S EGYLETEK.

— Iskolügyi tudósítás. A nm. valóság- és közoktatási magy. kir. miniszteriumnak f. é. július hó 29-ről 11,566. sz. alatt kelt kegyes engedélyezése folytán, a veszprémi rom. kath. algymnasium egyelőre hat osztályu tanodává alakíttatván át, a jövő 1868—9-ki tanév okt. 1-jével az V-ik osztály megnyitattik. Miről a t. cz. szülők hazafias tisztelettel tudósíttatnak. Kelt Veszprémben, aug. 25-én 1868. Dr. Magyarász Ince, igazgató.

Já...
tára vona
lapoknak
regős fel
lyet küllő
s az illet
jun. 5-én
sége ma
tett; szin
kőn oly
majd 20
sem mar
molás sz
a házak
peve ily
feltűnő e
ladt, s m
a lőkés 13
psztlásá
szabadba
zete, kik
meny mi
tek. — V
nak lehet
sokát ér
dők 25 sz
ötör, ke
főynala
vés kiterj
mal bezá
kódva la
tot, és l
hogy ma
lassan k
hatóvá e
reményt
este nagy
szőnyu e
aug. 20 k
pillanatny
bőgés, a
azonal
háromsz
minden t
s a falon
rakott ed
tek véghe
tak a sza
maradtak
az utolsó
a legutol
3 ó. 21 p
lőkés jött
még tart
esére azo
badban va
tanyai lak
pen dől eg
zettek, n
által rázo
vítások új
menyek t
helylyük
lőkessel p
lanna tes
zedlett is
csatájára
bőgés az
állatok el
ják, és il
nagyobb
Pest és E
vagyunk.
leteit rosk
dol. Jötték
de minden
után vissza
reánk az
nincs is h
templomok
volna. —
közönségé
— A
lasztó gyű
felsége a
talmazza,
jövöre ne
vetkezett
mint magá
következő
ség! A v
birta meg
volna, az
ton, — ez
folytonos
vényhozás
jogunkat,
segéd ősei
felségét is
A kle
ragaszkod
azon erős
gyakorlás
ba, mely
királyok s
ingatlan b
meg kegye
kat ezen s
zűdésben,
zunk elide
felségét at
teljesített
dig leghiv
cserei meg
aug. 11. 18

